

Monitieteisen lastensuojelututkimuksen kansallisen asiantuntijaryhmän toimintasuunnitelma 2016–2019

Käsitelty kokouksessa 1.12.2016

Sisällys

Johdanto	2
Taustaa	2
Toimintasuunnitelman valmistelusta	3
Toimintaympäristön kuvaus	3
Käsitteet.....	4
Tavoite ja toimintaperiaatteet tiiviisti	6
Toimintasuunnitelma 2016–2019 monitieteisen lastensuojelututkimuksen vahvistamiseksi	7
Temaattinen ja strateginen painopiste	7
Tutkimuksen paikantamista	9
Konkreettinen toiminta	11
Resurssit ja aikataulu	14
Rahoitus	14
Rinnakkaistoiminnot ja yhteistyö	14
Aikataulutus.....	14
Hankkeen toteutumisen uhkien ja mahdollisuuksien arviointi.....	15
Lähteet.....	17

Johdanto

Taustaa

Toimintasuunnitelman valmistelu pohjautuu eri työskentelyvaiheisiin ja näissä prosesseissa tuotettuihin aineistoihin.

- 1) aikaisempaan selvitys- ja valmistelutyöhön: Lastensuojelun kansallinen kehittämisohjelma 2004 – 2007, Valtion sektoritutkimuksen jaostolle tehty selvitys (Heino & Kuure 2009), LasTut 2010 -2012 (Pekkarinen 2011) ja LaskeTut 2013 – 2015 –hankkeessa laajassa yhteistyössä yliopistokaupungeissa pidetyissä seminaareissa työstetty lastensuojelututkimuksen ja kehittämisen painopistealueet (Petrelius 2015).
- 2) Muihin asiaa käsitteleviin julkaisuihin (Sipilä & Österbacka 2013; Pekkarinen ym. 2013; Sipilä 2014).
- 3) Monitieteisen lastensuojelututkimuksen kansallisen ryhmän jäsenten webropol-kyselyyn antamiin vastauksiin sekä ryhmän ensimmäisessä kokouksessa 28.4.2016 pidettyihin esityksiin sekä käytyihin keskusteluihin
- 4) THL:n sisällä käytyihin tutkijakeskusteluihin sekä ryhmän sihteeristön valmistelutyöhön

Lastensuojelututkimuksen vahvistamiseen liittyvää taustatyötä ja sen vaiheita on kuvattu erikseen. Tehtyjä selvityksiä yhdistää havainto, että lastensuojeluilmiön ja -toiminnan tutkiminen on haasteellista ja että sen tietopohjan ja tutkimuksen vahvistaminen tulee helposti sivuutetuksi. Yksimielisyyttä on myös ollut siitä, että tarvitaan tutkimusinstituutio, jonka on mahdollista keskittyä tutkimuksen vahvistamiseen ja ottaa lastensuojelun ilmiöt pitkäjänteisesti tutkimuksen ja kehittämisen kohteeksi.

THL asetti joulukuussa 2015 monitieteisen lastensuojelututkimuksen kansallisen ryhmän, johon kutsuttiin vuoden 2015 aikana yliopistopaikkakunnilla järjestetyissä seminaareissa lastensuojelun tutkimus- ja kehittämisstrategian valmisteluun osallistuneita asiantuntijoita. Asiantuntijoita on eri yliopistoista ja tieteenaloilta. He ovat muiden muassa lastensuojelukysymyksiin perehtyneitä ja niitä tutkineita professoreita, opetus- ja kehittämisorganisaatioiden edustajia sekä rahoittajia ja valtakunnallisia vaikuttajia.

Kansallisen ryhmän tehtävänä on 1) Asettaa vaikeassa elämäntilanteissa olevien lasten, nuorten ja perheiden eriarvoisuuden ehkäisyn tutkimukselle strategisia tavoitteita, sekä tukea ja seurata niiden toteutumista; 2) Tukea laajojen monitieteisten tutkimushankkeiden käynnistymistä, tutkimuskonsortioiden muodostumista ja tutkimusrahoituksen fokuoimista strategiaa tukeviin teemoihin; 3) Luoda yhteistyöverkostoja ja niille tarkoituksenmukaisia toimintatapoja; 4) Tehostaa tutkimusviestintää ja tutkimuserustaista kehittämistä sekä vaikuttamista.

Toiminta kiinnittyy THL:n Hyvinvointiosastoon, jonka eri tieteenalojen senioritutkijat ja asiantuntijat osallistuvat tähän kansalliseen yhteistyöhön sekä operatiiviseen tutkimuskoordinaatioon. Lisäksi THL:n muilta osastoilta nimettiin henkilöitä ryhmään. THL:n tutkijoista ja asiantuntijoista muodostetun ryhmän tehtävänä on 1) Koota ja välittää tutkimustietoa lasten ja nuorten eriarvoistumisen kannalta keskeisistä ilmiöistä sekä kumuloida ymmärrystä THL:n tutkimus- ja vaikuttamistyön perustaksi; 2) Toimia taustaryhmänä erityisesti lastensuojelussa näkyvien monitahoisten ilmiöiden käsitteellistämässä; 3) Ideoida ja toteuttaa näihin ilmiöihin liittyviä temaattisia työkokouksia ja tutkimusseminaareja; 4) Edistää monitieteisen tutkimuksen käynnistymistä ja toteuttamista sekä vahvistaa alan tutkimusyhteistyötä THL:ssa; 5) Tehdä aloitteita kansalliselle asiantuntijaryhmälle tutkimuksen ja kehittämistyön tueksi.

Toimintasuunnitelman valmistelusta

Ryhmän toiminta käynnistettiin keväällä 2016 tekemällä kansallisen asiantuntijaryhmän jäsenille webropol-kysely. Siinä selvitettiin teemaan liittyvää taustayhteisössä tehtyä tutkimusta sekä havaittuja tutkimuksen aukkoja. Kyselyn kooste esitettiin ryhmän ensimmäisessä kokouksessa huhtikuussa 2016, ja kokouksessa käydyssä keskustelussa esitettiin toteutettavaksi useita konkreettisia tutkimusaiheita ja lähestymistapoja. Teoreettisen ja käsitteellisen analyysin lisäksi toivottiin herkistymistä kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen. Esiin nostettiin erilaisia tutkimusteemoja. Ne voi nähdä läpileikkaavina periaatteina (lapsilähtöisyys, lapsen oikeus, osallisuus, kokemuksellisuus, näkökulmaisuus, näyttöön perustuvat hyvät käytännöt, kokonaisanalyysi). Esillä olleet teemat on koottu ja ryhmitelty viiteen sisällölliseen painoalaan.

Toimintasuunnitelman valmistelu on ollut sykäyksittäinen ja useiden eri ryhmien kuulemisen prosessi. Keskeisten tutkimusalueiden määrittelyä ja priorisointia on jatkettu yksilö- ja ryhmätyönä sihteeristön, THL:n tutkijoiden ja asiantuntijoiden sekä THL:n eri teemaryhmien vetäjien kanssa syksyn 2016 aikana. Valmistelua on pohdittu myös suhteessa LAPE-kärkihankkeen toimintaan. Keskusteluaineistoa on käytetty toiminnan linjauksen ja toimintasuunnitelman valmistelussa. Kokousten aineistot ja muistiinpanot on viety työalustalle. Ryhmän jäsenille tehtiin toinen kysely, jossa keskityttiin eri tieteenaloilla saatujen tulosten esiin nostamiseen, niiden pohdintaan lastensuojelututkimuksen yhteydessä sekä jatkotutkimuksen tarpeeseen. Myös käynnissä olevia hankkeita kartoitettiin.

Toimintaympäristön kuvaus

Viime vuosina tutkimuksen kentässä on tapahtunut monia muutoksia. Yksi keskeisimpiä liittyy resursseihin, ohjaaviin linjauksiin ja rahoituksen kanaviin. Valtion tutkimuslaitosten budjettiraha on pienentynyt. Myös yliopistojen rahoituspohja on keskellä muutoksia, ja tulosperustainen rahanjako sekä tuotosten mittaaminen tuottaa tasapaino-ongelmia tieteenalojen välille julkaisuluokitusten ja kirjoittajaperinteiden erojen takia. Reetta Muhosen (2016) mukaan humanististen ja ihmissuhdeperustaisten tieteiden asema heikkenee, ja työsuhteinen tutkimushenkilöstö vähenee. Kilpailu rahoituksesta on tiivistynyt yhtäältä valtioneuvoston kanslian ja toisaalta akatemian kautta ohjattuun rahoitukseen. Tutkimusrahoituksen kohdentumisen ohjauksen ja akateemisen vapauden välille muodostuu jännitteitä. Tutkimusyhteisöjä ohjataan laajojen konsortioiden kautta yhteistyöhön, rahoitushaut kansainvälistyvät, ja kilpailun lisääntyessä avoimelle yhteistyölle on yhä vähemmän tilaa suunnitteluvaiheessa. Tutkijoiden ajasta yhä suurempi osa menee rahoitushakemusten tekemiseen.

Monitieteisen lastensuojelututkimuksen kansallisen ryhmän jäsenten taustaorganisaatiot ovat hyväksyneet omat toiminta- ja tutkimusstrategiansa, jotka omalta osaltaan suuntaavat kunkin tahon tutkimusta ja sen resursointia. Esimerkiksi *THL:n strategia 2015 – 2018* on hyväksytty teemalla ”hyvinvointiyhteiskunnan kestävyys”. Sen mukaan terve, hyvinvoiva ja sosiaalisesti eheä väestö tukee sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää yhteiskuntaa. THL syventyy väestön ikääntymiseen, lasten ja nuorten hyvinvointiin ja rahoituksen riittävyyteen ja vahvistaa terveys- ja sosiaalitalouden osaamista eri toiminnoissa. Näissä asioissa THL määritteli neljä strategista prioriteettialuetta, joista lastensuojeluilmiöiden tutkimiseen vahvimmin kiinnittyy kaksi: *eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen ja palvelujärjestelmän muutos*. Kaksi muuta strategiassa priorisoitua tehtävää liittyy *terveysuhkiin varautumiseen* sekä *muuttuvaan sairauksien kirjoon*.

THL:n neuvoston asettaman arviointijaosto ehdotti lausunnossaan 26.5.2016 laitostasaisen tutkimusstrategian kehittämistä. Lausunnossa korostettiin laitoksen kannalta relevantin toiminnan kartoittamista ja tutkimusyhteistyön lisäämistä tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen kanssa sekä tutkijoiden kannustamista verkottumiseen ja yhteistyöhön. Monitieteisen lastensuojelututkimuksen kokoaminen ja vahvistaminen on ehdotetussa ytimessä. Tutkimusta on koottu aiemmin sekä THL:ssa (osana johtoryhmän asettamaa horisontaalista Eriarvoisuutta torjutaan jo lapsuudessa –strategista hanketta 2012 - 2015) että THL:n ulkopuolella (LasTut ja LaskeTut).

Nuorisotutkimusverkoston tarkoituksena¹ on edistää monitieteistä nuorisotutkimusta Suomessa ja kansainvälisesti. Nuorisotutkimusverkosto tuottaa monitieteistä tutkimustietoa ja osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun tarjoten näkökulmia nuorten parissa tehtävän käytännön työn, hallinnon ja politiikan kentille. Nuorisotutkimuksella on erityinen vastuu tarttua ajankohtaisiin nuoria koskeviin ilmiöihin.

THL:n ja Nuorisotutkimusverkoston strategioita esiteltiin lyhyesti tässä yhteydessä, koska kansallisen ryhmän perustamisen rakenneajatuksena on alunperin ollut näiden kahden tahon vankka yhteistyö. Sen mukaan erityisesti THL ja Nuorisotutkimusverkosto ovat aktiivisia ja vahvistavat tutkimuskoordinaatiota sekä asetettujen tavoitteiden toteutumista yhteistyössä kansallisen asiantuntijaryhmän kanssa.

Käsitteet

Monitieteisen lastensuojelututkimuksen käsitteitä on tarpeen aluksi tarkentaa. Monitieteisyyden osalta lähteenä ovat kanadalaisten tutkijoiden Bernard Choin ja Anita Pakin (2006) kolmen artikkelin sarja² tieteenalojen välisestä yhteistyöstä sekä suomalainen oppikirja aiheesta (Mikkeli & Pakkasvirta 2007). Monitieteisyyteen liittyy useita käsitteitä - onhan tieteenalojen välinen yhteistyö laadultaan ja intensiteetiltään monenlaista. Choi & Pak esittävät, että *monitieteisyys* tarkoittaa eri tieteenalojen rinnakkain asettumista ”additiivisella”, ei vielä integratiivisella logiikalla. Esimerkiksi monitieteisten asiantuntijaryhmien jäsenet ovat tästä näkökulmasta kukin itsenäisiä oman alansa asiantuntijoita, eivät niinkään interaktiivisen tiimin jäseniä. Monitieteinen tutkimus on rinnakkaista tai peräkkäisinä vaiheina toteutettavaa tutkimusta, jossa eri tieteenalat tuovat oman itsenäisen työskentelynsä tuottamia näkökulmia yhteisestä ongelmasta käytävään keskusteluun. Monitieteisessä työskentelyssä eri tieteenalojen edustajat asettavat kukin omat tavoitteensa ja tapaavat keskustellakseen edistymisestään. Mikkeli & Pakkasvirta korostavat samansuuntaisesti, että monitieteisyydessä (multidisciplinarity) tutkimus on luonteeltaan kokoavaa. Siinä monen tieteen näkökulmasta ja lähestymistavoista sekä kysymyksenasetteluista tarkastellaan yhteistä tutkimusongelmaa tai aihetta. Eri tieteiden välillä ei välttämättä synny todellista vuorovaikutusta vaan ne pysyvät ja toimivat erillisinä paradigmoina tai ”perinteisinä tieteinä”.

Choi & Pakin mukaan *tieteidenvälisessä tutkimuksessa* työskentely on yhteistä, mutta tarkastelun näkökulmat ovat edelleen tieteenalakohtaisia. Tieteidenvälisessä työskentelyssä tavoitteen asettaa tiimi,

¹ Esittely on poimittu NTV:n kotisivuilta 23.11.2016

² Päivi Petreliuksen esittely LaskeTut -sivustolla

jonka jäsenet asettuvat edistämään tavoitetta koordinoitusti kukin omalla työpanoksellaan. Tieteidenvälisellä työskentelyllä viitataan esim. kahden tieteenalan yhdessä rakentamaan synteisiin, esimerkiksi yhdessä rakentuvaan uuteen diskurssiin, jossa tieteenalojen tietämys integroituu tuottaen jo jotakin uutta. Tieteidenvälinen tutkimus voi tuottaa uusia tieteenaloja. Mikkeli & Pakkasvirran mukaan tieteidenvälisydessä (interdisciplinarity) oletetaan, että tutkimukset yhdistyvät jo itse tutkimustyön aikana. Pohtimalla jonkin erityiskysymyksen kautta tieteenalojen luonnetta ja niiden rajoituksia ja taustaoletuksia voidaan samalla myös luoda mahdollisuuksia noiden rajojen rikkomiseen. Perinteiset tieteenalat siis ”tuodaan yhteen” jonkinlaisessa järjestelmällisessä prosessissa, jossa niiden väliset rajat hämärtyvät mutteivät katoa. Kyseessä on tutkimusprosessi, jossa hyödynnetään paitsi eri tieteiden tietoa myös usean tieteenalan käsitteitä, näkökulmia, teorioita ja menetelmiä ja jossa ainekset myös osaksi sulautuvat yhteen.

Poikkitieteellinen tutkimus puolestaan viittaa Choi & Pakin mukaan tutkimukseen, jossa tieteenalojen edustajien osaaminen sulautuu yhteen siten että tuloksena on aivan uutta, jaettua osaamista. Poikkitieteellisessä työskentelyssä tieteenalan edustajat laajentavat oman toimintansa myös oman koulutuksensa ja tieteenalansa ulkopuolelle. Mikkeli & Pakkasvirta oppikirjamääritys korostaa *poikkitieteisyyden* (transdisciplinarity, crossdisciplinarity) edellyttävän edellä mainittujen lisäksi käsitteellistä ja metodologista yhtenäisyyttä sekä prosessia jossa teoreettinen tausta yhdistää erilliset osaanalyysit. Tutkimusongelma ja itse tutkimusprosessi ikään kuin kuljetetaan eri tieteenalojen läpi. Tutkimuksellinen integraatio viedään niin pitkälle, että tieteiden väliset rajat katoavat. Siinä voi syntyä uudenlaisia ratkaisuja ja paradigmoja. Poikkitieteellistä tutkimusta voi tehdä yksi tutkija itsekseen; aina ei tarvita ryhmää. (Mikkeli & Pakkasvirta 2007,63 - 67).

Choi & Pak näkevät tieteenalojen välisellä yhteistyöllä elinkaaren, joka käynnistyy monitieteisenä rinnakkain työskentelynä, jossa kukin toimija pysyy oman tieteenalansa rajojen sisällä. Se voi edetä kohti tieteidenvälisyyttä ja toimijoiden liikkumista kohti oman tieteenalansa reunoja, mikäli asetettuun tavoitteeseen pääseminen edellyttää uusien käsitteiden ja ideoiden synnyttämistä. Työskentely voi lopulta kehittyä poikkitieteelliseksi työskentelyksi. Monitieteisyys, tieteidenvälisyys tai poikkitieteellisyys eivät ole itseisarvoja. Keskeisin peruste tieteidenväliselle yhteistyölle on pyrkimys ratkaista sellaisia tosielämän ongelmia, jotka eivät mahdu yhden tieteenalan rajoihin.

Lastensuojeluilmiöt liittyvät kulttuurisiin, historiallisiin, yhteiskunnallisiin, oikeudellisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin seikkoihin, joissa tämän päivän kansalaisten elinolot, terveys ja hyvinvointi muovautuvat ja ilmenevät arjen ympäristöissä niin lasten kotona kuin erilaisissa instituutioissa, ihmisten välisissä suhteissa ja toiminnassa. Toimintaympäristö (fyysinen ja henkinen) avaa, mahdollistaa tai vaikeuttaa, jopa tulppaa tai vahingoittaa lapsen terveyttä, kehittymistä ja osallistumista. Asiat ja ilmiöt, joiden parissa lastensuojelussa toimitaan, ovat mitä moninaisimmat - ja lapsen asiassa ainutkertaisia. Siitä mikä konkreettisesti muodostaa lapsen terveydelle ja kehitykselle vakavan uhkan ja mistä ilmiöstä puhutaan, neuvotellaan käytännössä erilaisissa kokoonpanoissa. Lapsen asiaan kytkeytyvien toimijoiden välille muodostuu rajasysteemi, ja käytännössä tässä prosessissa muotoutuu myös ne monitoimijaiset ryhmät, jotka neuvottelevat ja sopivat yhteistyöstä, intervention tarpeesta ja menettelyistä. Tämän voi mieltää yhdeksi lastensuojelun ilmiöksi.

Lastensuojelu on *viranomaistoimintaa*, julkisen vallan vastuulla toteutuvaa toimintaa. Laki säättää kriteerit ja velvollisuuden julkiselle vallalle ryhtyä toimenpiteisiin lapsen kasvatuksen tueksi ja tarvittavan suojelun toteuttamiseksi. Laki on raami. Ammatillaiset tulkitsevat sitä, määrittelevät ja nimeävät lapsen terveyden ja

kehityksen uhkat, arvioivat niiden vakavuuden kunkin lapsen kohdalla, ja tuottavat sisällön päätösten perusteluksi. Uhkat liittyvät vanhempien uupumiseen, kykyyn nähdä lasten tarpeet sekä taitoihin tarttua niihin. Tämän taustalla on eriasteista ja toisiinsa kietoutuvaa taloudellista ahdinkoa, ristiriitoja ja väkivaltaa perheessä, lähisuhteiden katkeamisia, perherakenteen muutoksia ja muuttoja, mielenterveysongelmia, päihteiden käyttöä, vaikeuksia ottaa vastaan ohjausta ja myös epäluottamusta auttajia kohtaan. Lähes kaikilla lapsilla on vaikeuksia koulussa. Erityisesti alle kouluikäisten perheissä köyhyys, työttömyys ja sosiaaliturvariippuvuus on yleistä. Tavallaan lastensuojelun asiakkaana olevat lapset ja perheet ovat monin tavoin sidoksissa julkiseen valtaan. Sidoksisuus turvaa lapselle palvelun ja avun saatavuutta, mutta samalla sosiaaliturvaan tehdyt muutokset tuottavat epävarmuutta, heikennyksiä ja turvattomuutta lähtökohtaisesti (usein monilapsisten ja yhden aikuisen) perheiden kuormittuneeseen arkeen sekä toimeentuloon.

Monitieteinen lastensuojelututkimus viittaa kansallisen ryhmän osalta tutkimukseen ja toimintaan eri tasoilla (ks. kuva 1). Monitieteisestä tutkimusta kokoavan tehtävän rinnalla yksittäisissä tutkimushankkeissa on mahdollista päästä tieteidenväliseen tutkimukseen ja jopa poikkitieteellisiin asetelmiin.

Tavoite ja toimintaperiaatteet tiiviisti

Seuraavat periaatteet on tiivistetty ryhmän käynnistyskokouksen aineistoista ja keskusteluista. Ne kuvaavat ja linjaavat kansallisen asiantuntijaryhmän työtä.

Toiminnan visio: Tutkitulta perustalta uusiin haasteisiin – vaikeimpia tutkimuskysymyksiä kaihtamatta.

Tavoite: Tasa-arvoisten hyvinvoinnin mahdollisuuksien turvaaminen kaikille lapsille, mutta erityisesti lapsille ja nuorille, joiden hyvinvoinnin ja eriarvoistumisen uhat ovat suurimmat. Sekä inhimillinen että palvelujen toiminta lasten tarpeisiin vastaamisessa parantuu. Vahvistetaan monitieteiseen tutkimukseen perustuen sellaisten lasten asemaa ja hyvinvointia, joista julkinen valta kantaa huolenpitovastuuta.

Työskentelyn periaatteet: Ryhmä tarttuu perustaviin, tärkeisiin ja ajankohtaisiin aiheisiin. Ryhmä yhdistää monitieteistä ja monialaista osaamista, avoimessa ja arvostavassa yhteistyössä. Tutkimuksen avulla vahvistetaan politiikka- ja käytäntörelevanssia.

Tähdätään konkreettiseen toimintaan: Tehdään erilaisilla kokoonpanoilla tutkimusrahoitushakemuksia ja hyödynnetään verkostoa yhteiseen tekemiseen. Avataan yhteinen työskentelyalusta ja kootaan sinne tutkimuskatsauksia sekä informoidaan relevanteista katsauksista/artikkeleista. Lisäksi tähdätään yhteisartikkeleihin ja –blogeihin, jotka osaltaan voivat edistää tutkimusasetelmien täsmentymistä ja eriarvoistumisen ja yhdenvertaistumisen kannalta tärkeiden asioiden esille nostamista. Järjestetään kolmannet monitieteiset lastensuojelututkimuksen päivät.

Kohde: Haavoittavissa oloissa olevat lapset. Keskitytään lastensuojelun tarpeessa olevien, sen piiriin tulleiden sekä muiden vaikeimmassa ja haavoittavassa asemassa olevien lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin, arkeen, suhteisiin ja elinoloihin. Paikannetaan tekijöitä ja prosesseja, jotka yhtäältä tuottavat eriarvoistumista ja vaikeuttavat lasten hyvinvoinnin toteutumista ja toisaalta ehkäisevät ja lisäävät hyvinvointia hyvin vaikeissa tilanteissa nyt ja tulevaisuudessa.

Aineistoista ja menetelmistä: Kohteen tutkimus edellyttää paitsi moni- ja poikkitieteisyyttä myös erilaisia aineistoja ja tietolähteitä hyödyntävää monimetodista, aidosti trianguloivaa ja holistista lähestymistapaa.

Asiantuntijaryhmän monitieteisyys: Kunkin tieteenalan edustaja tuo omasta viitekehksestään tutkimustuloksia ja –havaintoja keskusteluihin. Tavoitteena on hyödyntää eri tieteenalojen käsitteitä ja lähestymistapoja sekä avata ja tuottaa yhteisiä jäsennyksiä ja teoreettista pohdintaa. Tieteiden välissä tapahtuu kiinnostavia asioita, joihin ryhmällä on mahdollisuus tarttua.

Syklinen prosessi: Yhteistoimintaa rakennetaan jo tutkitulle pohjalle. Kootaan tutkimuskatsauksia ja analysoidaan niitä yhteisesti erilaisissa kokoonpanoissa ja työpajoissa. Temaattinen ja ilmiölähtöinen tieteenalojen välinen työskentely edistää hanketyöskentelyä ja tuottaa uudenlaisia rajauksia ja täsmennyksiä tutkimussuunnitelmiin.

Aikajänne: Ryhmä katsoo tulevaisuuteen muuttuneessa ja muuttuvassa maailmassa.

Tiedonvälitys: Tavoitteena avoin tiedon jakaminen ja sen välittäminen, yhteinen prosessointi ja tulkinta sekä jatkokäyttö (yhteinen työtila on luotu). Työskentely edellyttää verkostojen syntymistä. Tiedotetaan ajankohtaisista monitieteellisistä temaattisista hauista ja rahoituslähteistä.

Toimintasuunnitelma 2016–2019 monitieteisen lastensuojelututkimuksen vahvistamiseksi

Temaattinen ja strateginen painopiste

Monitieteisen lastensuojelututkimuksen temaattiseksi painopisteeksi ja kokoavaksi aihealueeksi ehdotetaan **haavoittavissa oloissa ja lastensuojelun tarpeessa olevien lasten oikeuksien ja osallisuuden toteutumista muuttuvassa yhteiskunnassa.**

Ryhmän toiminnassa fokusoidaan monitieteisen lastensuojelun tutkimusta *lapsen oikeuksien ja suojelun välille muotoutuvaan jännitteeseen*: miten lapsen yleiset oikeudet ja lapsen oikeus (erityiseen) suojeluun toteutuvat ja millaisia jännitteitä voidaan paikantaa erilaisissa käytännöissä. Lapsen oikeudet ja erityinen suojelu toteutuu monin tavoin niin perheessä, koulussa, palveluissa kuin sijaishuollossakin. Niissä kaikissa voi tarkastella esimerkiksi osallisuuden, turvallisuuden, liittymisen ja yhteisöllisyyden käsitteitä. Nämä käsitteet muodostavat ”rajaobjektin”, jolla tarkoitetaan esinettä tai asiaa, jonka avulla osapuolet (esim. tutkijat, kehittäjät ja käytännön toimijat) pystyvät välittämään tietoa ja ymmärtämään toisiaan (Star & Griesemer 1989). Yhteistä erilaisille rajaobjekteille on se, että ne konkretisoivat eri toimijoiden työn kohdetta (Vataja 2012). Kullakin tieteenalalla on oma lähestymistapansa, lähikäsitteensä, metodinsa esimerkiksi juuri osallisuuden tutkimiseen. Näitä avaamalla on mahdollista muotoilla riittävän yhteistä ja merkityksellistä uutta sisältöä keskeisille kohdekäsitteille.

Tavoitteena on vastata kysymykseen, miten *hyvät pyrkimykset* varhaiseen tukeen ja lasten välisen eriarvoistumiskehityksen kaventamiseen sekä lasten tarpeisiin vastaavien palvelujen saamiseen *toteutuvat käytännössä*. Tarkasteluun tulee se, miten toteutuu lapsen aktiivinen toimijuus, lapsen kuuleminen ja kunnioittaminen, mahdollisuus vaikuttamiseen ja vastuun ottamiseen, yhdenvertaisuus, turvallisuus,

terveys, oppiminen ja onnistuminen sekä hoiva. Kuuleminen, osallisuus, suhdeperustaisuus, luottamus, kohtaaminen, avoimuus ovat viime vuosien lastensuojelusanastoa Suomessa. Strategisena tavoitteena on tunnistaa ja avata mekanismeja, jotka yhtäältä tuottavat ei-aiottuja, lasten terveyttä ja kehitystä vaarantavia ja lapsia syrjäyttäviä seurauksia sekä turvattomuutta ja toisaalta näköalaistavat ja vahvistavat toimijuutta. Yhtäältä on kysymys yhteiskuntapolitiikassa vallitsevasta rakenteellisesta välinpitämättömyydestä, jota mm. Minna Salmi on useita vuosia pitänyt esillä. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnista on esitetty tutkimustuloksia 2000-luvun taitteesta alkaen (esim. Bardy ym. 2001) ja huolestuneet puheenvuorot niin politiikan kuin hallinnon suunnalla ovat lisääntyneet (Heino 2016), mutta puhe ei ole muuttunut sellaisiksi toimiksi ja voimavarojen jakamiseksi, joka parantaisi haavoittuvimmassa asemassa olevien lasten tilannetta, vähentäisi syvenevää eriarvon kuilua ja sitä koskevia huolen aiheita, ja joka myös varmistaisi, että kansallisesti olisi käytössä tämän ilmiön seurannan mahdollistava tietopohja.

Monitieteisen lastensuojelututkimuksen strategiseksi painopisteeksi seuraaville vuosille ehdotetaan pysähtymistä **instituutioiden tuottamiin uhiin erityistä suojelua tarvitsevien lasten elämään**. Lastensuojelussa näkökulma vaarannetusta lastensuojelusta ja järjestelmän tuottamista uhista on viimeksi nostettu esiin Kai Alhasen (2013) tutkimuksessa. Kohdennetusti voisi kysyä: ***Miten lapsen ja nuoren oikeudet ja hyvät pyrkimykset niiden toteuttamiseen toteutuvat käytännössä - esimerkkinä miten heikoimmassa/haavoittavammassa asemassa olevien, lastensuojelun ja muita erityispalveluja palveluja tarvitsevien lasten hyvinvointi ja terveys, osallisuus sekä erityinen oikeus suojeluun toteutuu maakunnan järjestämissä Sote-palveluissa ja palvelujen tuottamista ohjaavassa ajattelussa ja arvoissa?*** Mikä muuttuu ja millaisia aiottuja ja ei-aiottuja seurauksia voidaan havaita? Miten yhteiskunnan eri toimijat toimivat lasten ja nuorten syrjäytymisen prosesseissa (neuvola, päiväkotia, sosiaalityö, koulu..). Tämä on vaiettu, sivuutettu ja vähäiselle tutkimukselle jäänyt ilmiö. Lasten kaltoinkohtelu on toimintasuunnitelmaa laadittaessa vahvasti esillä monitieteisen tutkimuksen (Hytönen ym. 2016) tulosten kautta. Tutkimus toi sijaishuollossa tapahtuneet vääryydet kaikessa karkeudessaan näkyviin ja tuotti Suomen historiassa ainutlaatuisen anteeksipyyntötilaisuuden, jossa valtiovalta pyysi lastensuojelun sijaishuollossa ennen vuotta 1983 olleilta anteeksi heidän kokemaansa kaltoinkohtelua.

Syrjäyttäviä mekanismeja voisi esimerkiksi tutkia pitkittäisaineistoilla, joihin yhdistettäisiin laajoja henkilöhaastatteluita, etnografista tutkimusta, osallistuvaa havainnointia tai integroitumista viranomaistilanteisiin. Tutkimusryhmään voisi kuulua eri tieteenalojen senioritutkijoiden lisäksi jatko-opiskelijoita ja graduntekijöitä. Tutkimiseen voi kiinnittää seuranta- ja arviointitutkimusta eri näkökulmista, erityisesti kokemusasiantuntijoita kuullen. On asioita, joista voidaan saada tietoa vain menemällä konkreettisiin tilanteisiin empiirisesti ja paikan päälle. Tavoitteen, puheen, normin ja käytännössä niiden todellistumisen välissä on välitystaso: instituutioiden välittämät käytännöt - toimivatko ne enää (vanhat uudessa ajassa), miten ne toimivat? SOTE-muutos tarjoaisi empiirisen maaston ja mahdollisuuden rakentaa yhteiskunnallista koetta muistuttava tutkimusasetelma. THL:ssä on kehitelty Soten seurantaan erilaisia seurantaindikaattoreita, joiden toimivuutta voisi tässä yhteydessä arvioida ja parantaa. Näiden mittareiden rinnalle tarvittaisiin myös muunlaista aineistoa ja tulokulmaa syventämään muutostietoa käytännöistä ja prosesseista, mekanismeista ja välittävistä tekijöistä. Tutkimustietoa tarvitaan myös lapsen ja perheenjäsenten osallisuudesta, kokemuksista, arjesta, merkityksellisistä suhteista, elinoloista ja niiden muutoksesta.

Mikkelin & Pakkasvirran (2007) mukaan tieteidenvälinen kokonaisanalyysi on onnistunut helpoimmin jollakin kapealla alalla ja tarkasti rajattuun teemaan keskittymällä. Strateginen painopiste tarjoaakin tieteenalojen väliseen tutkimukseen monenlaista tilaa.

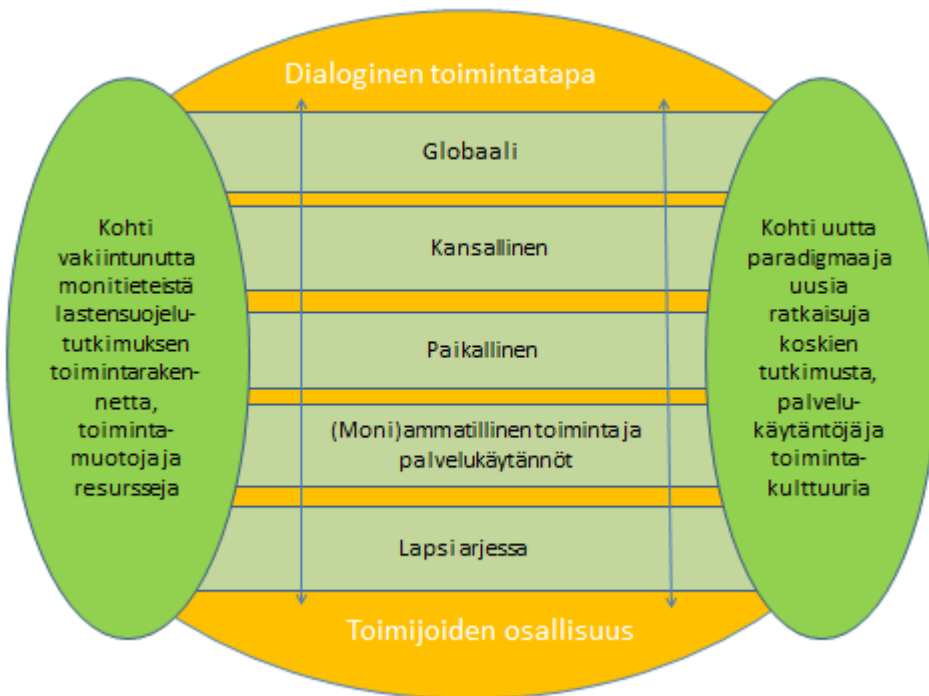
Tutkimuksen paikantamista

Puheena olevaa temaattista kokonaisuutta strategisella alueella voidaan hahmottaa seuraavan kuvien avulla. Kuva 1 lähtee lapsen oikeuksien periaatteiden jäsentelystä lapsinäkökulmasta ja eri ulottuvuuksilla. (Päivi Petrelius koonnut LaskeTut-hankkeen käyttöön Skotlannin tutkimukseen perustuvasta hallituksen ohjelmasta Getting it right for every child – National Practice Model.)

Lapsen oikeuksien periaatteiden toteutumisen monitieteinen tarkastelu voi lähteä kuvaan kirjattujen väitteiden kyseenalaistamisesta: *saako jokainen lapsi kaikissa tilanteissa ja paikoissa* aktiivisen toimijan roolin; millä tasolla lapsi voi vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja tulla kuulluksi ja kunnioitetaanko kaikkien lasten näkökulmaa yhtäläisesti jne. Mahdollista on myös kyseenalaistaa kuvaus: ottaako se haltuun tasapainoisesti ja riittävästi lapsuuden ja nuoruuden hyvinvoinnin ulottuvuudet?

Seuraava kuva 2 paikantaa lastensuojelua eri tasoille ja täsmentää tutkimuksen ja toimimisen tapaa. Kuvan oranssi väri taustoittaa tutkimus- ja kehittämistyön osallisuutta tukevaa dialogista toimintatapaa. Vihreät tavoitteet tähtäävät yhtäältä vakiinnuttamaan monitieteisen tutkimuksen toimintarakenteen, toimintatavat ja resurssit ja toisaalta avaamaan tietä uudelle toimintakulttuurille ja ratkaisuvaihtoehdoille niin tutkimuksessa kuin palvelukäytännöissä. Visio kohti uutta palveluideologiaa ja ratkaisuja pyritään toteuttamaan yhteiskehittelyn ja yhteistutkimuksen keinoin. *Kunnat ja maakunnat toimivat yhteisöllisinä laboratorioina, "puimaloina", oppimistiloina, joissa käytäntöjä avataan ja tutkitaan.*

Kuvan eri tasot osoittavat ilmiön mahdollisia tarkastelutasoja. Tasotarkastelu ei kuitenkaan tarkoita rajoittumista näille tasoille, vaan jokaisella kehikon tasolla voi keskittyä systeemiseen analyysiin. Lastensuojelussa on usein käytetty ekologista viitekehystä (Bronfenbrenner 1979), jossa ilmiötä tarkastellaan makro – ekso - meso – mikrotasoilla, ja tutkitaan vuorovaikutusta niiden välillä. Kuvan nuolet pyrkivät muistuttamaan systeemisestä tarkastelusta.

Globaalit ilmiöt - systeeminen analyysi ja yhteys kansalliseen lasten haavoittuvuuteen - sotien, väärinkäytösten, levottomuuksien ja vainon seurauksena tapahtuva maastamuutto sekä tähän liittyvien ilmiöiden vaikutukset, heijastukset sekä uhkat maahan tulevien lasten oikeuksien ja suojelun toteutumiseen. Lapsen oikeuksien sopimuksen merkitys ja vaikuttavuus.

Kansallinen kuva - Miten lasten oikeudet ja lasten erityinen suojelu toteutuu? Suomalainen rekisteritutkimus on kansainvälisesti edelläkävijän maineessa. Vertailevaa pitkittäistutkimuksia on jonkin verran jo tehty sijoitettujen lasten ja väestön samanikäisten lasten elinolojen, terveyden ja palvelujen käytön sekä kasautuvien eriarvoistumisen riskien osalta. Kustannusten seurannan haasteita on paikannettu. Yhteiskunnallisten muutosten ja kehityskulkujen liittäminen kohorttien seurantaan ja sukupolvikokemuksiin odottaa tutkijoitaan. Vertailuryhmien muodostaminen ja täsmentäminen jatkotutkimuksissa on tarpeen. Sijoitettujen lasten terveydentilan tutkimus ja seuranta puuttuu.

Paikallinen/maakunnallinen kuva – lasten tarpeisiin vastaavan ja toimintakykyä vahvistavan toiminnan, tuen, palvelujen, hoidon ja kuntoutuksen saatavuuden ja vaikuttavuuden tutkimus kunnissa ja maakunnissa - Kuntatason vaikuttavat tekijät lastensuojelutoimien taustalla ja palvelujen kehittämisessä on tarpeen tutkimusperusteisesti paikantaa, jotta uudistuvalla johtamisella päästään vaikuttamaan järjestelmän

tuottamien ughiin ja vahvistamaan mahdollisuuksia uudenlaisen toimintakulttuuriin ja sen mukaisten ratkaisujen toteutumiseen – ja sen tutkivaan seurantaan.

Moniammatilliset tiimit ja interventiot – näiden toiminta käytännössä. Monitoimijaisen osallisuuden vahvistaminen palvelukäytännöissä, yhteistyössä ja interventioiden toteuttamisessa. Monitoimijaisella tarkoitetaan lapsen asiaan kytkeytyvien kaikkien toimijoiden, sekä asiakkaana olevan lapsen, hänen vanhempansa ja sisarustensa ja läheisensä osallisuutta että eri ammattien, instituutioiden ja viranomaisten osallisuutta. Kohtaamista, kuulemista, mutta myös adekvaattia, luotettavaa, monipuolista, riittävää, validia tutkimista ja selvittämistä. Tarkoituksena ehkäistä ja minimoida järjestelmän tuottamia ei-aiottuja seurauksia. Tähän sijoittuu keskustelu lapsi- ja perheinterventioiden vaikuttavista mekanismeista; kulttuurisensitiivisyydestä kohtaamisissa; universaalipalvelujen rooli lasten ja perheiden ongelmien ennaltaehkäisyssä, opettajien ja muiden ammattilaisten taidot tunnistaa lastensuojelun tarpeita ja toimia ko. tilanteissa; vanhemmuuden tukemisen vaikuttavuus mm. perhekeskusten toiminnassa; palvelun laadun arvioinnin mittarien kehittäminen sekä laadun seuranta ja arviointi; menetelmien kehittäminen säännölliseen toiminnan seurantaan ja valvontaan (lapsilähtöisesti perhehoitoon ja laitoshuoltoon); parisuhde- ja perheväkivalta ja sen parissa tehtävä työ; lasten kohtaamat ja kokemat institutionaaliset käytännöt; lasten kuulemisen ja osallisuuden vahvistaminen näissä käytännöissä. Lapsen oikeuksien periaatteiden toteutumisen turvaaminen ammatillisissa käytännöissä.

Lapsi ja nuori arjessaan ja suhteissaan – kotonaan ja kasvuympäristöissään. Lasten hyvinvointi ja arki varhaiskasvatuksessa, koulussa, harrasteissa, hoitopaikoissa, sijoituspaikoissa, vankilassa, vastaanottokeskuksessa... Lasten hyvinvointi ja arki huostaanottopäätöstä valmisteltaessa ja toimeenpantaessa, huoltoriidoissa, koulusiirtopäätöstä valmisteltaessa ja toimeenpantaessa, väkivaltilanteissa, rikosprosesseissa, päihdeperheessä... LOS-oikeuksien toteutuminen julkisessa kodissa (perhehoidossa ja laitoksessa).

Konkreettinen toiminta

Seuraavassa hahmotellaan etenemistä ja konkreettisia toimia kansallisen asiantuntijaryhmän asettamis päätöksessä annettujen tehtävien osalta.

- 1) Asettaa vaikeassa elämäntilanteissa olevien lasten, nuorten ja perheiden eriarvoisuuden ehkäisyn tutkimukselle strategisia tavoitteita sekä tukea ja seurata niiden toteutumista.
 - Strategisten tavoitteiden ja painopisteiden osalta painopisteenä on *haavoittavissa oloissa ja lastensuojelun tarpeessa olevien lasten oikeuksien ja osallisuuden toteutuminen muuttuvassa yhteiskunnassa*. Ensimmäisen toimintakauden fokus on *järjestelmän ja instituutioiden tuottamat uhat erityistä suojelua tarvitseville lapsille* ja erityisesti kysytään, miten lapsen ja nuoren oikeudet ja hyvät pyrkimykset niiden toteuttamiseen toteutuvat käytännössä.
 - Lähestytään järjestelmän tuottamia uhkia ja mahdollisuuksia kysymällä, miten heikoimmassa/haavoittavammassa asemassa olevien, lastensuojelun ja muita erityispalveluja palveluja tarvitsevien lasten hyvinvointi ja terveys, osallisuus sekä erityinen oikeus suojeluun toteutuu maakunnan järjestämässä Sote-palveluissa ja palvelujen tuottamista ohjaavassa ajattelussa ja arvoissa?
 - Muodostetaan strategisen teeman ympärille *työryhmiä* valmistelevaan tarkempia tutkimus- ja rahoitussuunnitelmia. Tavoitteena olisi vahvistaa monitieteistä työskentelyä, mutta myös

suunnata työskentelyä monitieteisestä lähestymistavasta tieteidenväliseen tutkimuskohteen jäsentämiseen. Ryhmien odotetaan kokoavan toimivia yhteistyöverkostoja ja hahmottelevan tutkimussuunnitelmia (ohjelmia) pitkäjänteisesti ja katsoen myös yksittäisiä hakuja kauemmas.

- 2) Tukea laajojen monitieteisten tutkimushankkeiden käynnistymistä, tutkimuskonsortioiden muodostumista ja tutkimusrahoituksen fokuoittumista strategiaa tukeviin teemoihin.
 - Tuetaan tutkimushankkeiden käynnistymistä hyödyntämällä ryhmän jäsenten yhteistä työskentelyalustaa, jossa voi jakaa tietoa tulevista hauista ja ideoita suunnitelmia.
 - Hyödynnetään resurssien mukaan THL:ssä olevia tutkimusaineistoja monitieteisiä lastensuojeluerityisiä tutkimusasetelmia mietittäessä.
 - Kootaan tieto ryhmän jäsenten keskeisistä julkaisuista teemassa.
 - Tuetaan tutkimuskonsortioiden muodostumista yhteisvastuullisesti. Kukin jäsen pitää mahdollisuuksien ja tilanteiden mukaan mielessään ja nostaa esiin ryhmän teeman ja strategiset painopisteet osallistuessaan tutkimushankkeiden valmisteluun.
 - Pyritään vaikuttamaan tutkimusrahoituksen fokuoittumiseen teema-alueelle osallistumalla ehdotusten tekemiseen mm. Akatemian avoimiin teemavalmisteluihin ja muin keinoin.

- 3) Luoda yhteistyöverkostoja ja niille tarkoituksenmukaisia toimintatapoja.
 - Luodaan *tutkimuspainotteisia* monitieteisiä yhteistyöverkostoja (pysyviä, muttei muuttumattomia) ja kiinnitytään olemassa oleviin monitieteisiin tutkimusverkostoihin.
 - Osallistutaan olemassa oleviin kansallisiin ja kansainvälisiin tieteellisiin seminaareihin, esitetään työpajoja ja workshoppeja niiden yhteyteen, ja välitetään tietoa niistä ryhmään ja jaetaan keskeiset esitykset työalustalla.
 - Jatketään LaskeTutin aikana käynnistettyä ja hyvän palautteen saanutta tutkimuspäiväperinnettä ja käynnistetään kolmansien lastensuojelututkimuksen monitieteisten päivien valmistelu.
 - Toimitaan yhteistyössä erilaisten rinnakkaisten toiminta/ohjelmaryhmien kanssa. Kansallisen asiantuntijaryhmän näissä toiminnoissa mukana olevien henkilöiden kautta tieto kulkee ja toiminta kytkeytyy monitieteisen lastensuojelututkimuksen ryhmään tarpeenmukaisin osin.

- 4) Tehostaa tutkimusviestintää ja tutkimusperustaista kehittämistä sekä vaikuttamista.
 - Kirjoitetaan erilaisissa uusissa kokoonpanoissa yhteisartikkeleita ja blogeja
 - Tuotetaan resurssien mukaan tutkimuskatsauksia, kootaan jo tehtyjä tutkimuskartoituksia ja luetaan niitä haavoittuvassa asemassa olevien lasten näkökulmasta.
 - Tehostetaan *tutkimusperustaista kehittämistä* yhdessä eri toimijoiden kanssa
 - Tehdään yhteistyötä hallituksen kärkihankkeiden, erityisesti LAPE -muutosohjelman tutkimukseen perustuvassa kehittämistyössä ja käynnistyvän uuden toiminnan arvioinnissa ja seurannassa.
 - Osallistutaan LAPE-hankkeen yhteydessä tehtyjen tutkimuskatsausten pohjalta järjestettävien tutkimusseminaarien valmisteluun ja osallistutaan vuoropuheluun kaavailtujen OT-keskusten ja maakunnallisten tutkimus-, kehittämis- ja oppimisverkostojen kanssa.
 - Tutkimuspäivien järjestämisessä tehdään yhteistyötä LAPE-hankkeen ja sen aktivoiman kansallisen osaamisverkoston kanssa.

- Kiinnitytään strategisen painopisteen kannalta keskeisiin olemassa oleviin oppimis-, tutkimus- ja kehittämisverkostoihin
- Tehostetaan *tutkimusperusteista vaikuttamista*.
- Laaditaan tutkimukseen perustuva Päätöksenteon tueksi –julkaisu (THL sarja) työnimellä ”Lapsi kasvaa maakunnassa”. Se voi täydentää aiempaa PT-julkaisua ”Lapsi kasvaa kunnassa” ja syventää viestiä nimenomaan haavoittuneimmassa asemassa olevien lasten, nuorten ja lapsiperheiden arkeen sijoitus- ja hoitopaikoissa sekä horisontaalisesti ja vertikaalisesti integroitaviin palveluihin. Näin voidaan tukea LAPE-hankkeen toimeenpanoa tutkimukseen perustuen.
- *Tehostetaan tiedottamista*. Kutsutaan viestintäyhdyshenkilöksi THL/Hyvinvointiosaston tiedottaja, luodaan hankkeelle ulkoinen hankesivu ja tehdään ryhmää tunnetuksi. Jokainen ryhmän jäsen käyttää taustayhteisönsä tiedottajien asiantuntemusta ja tiedotusinfraa yhteisen vaikuttamistyön tukena.

Ryhmän toimintatapa. Asettamis päätöksen mukaan ryhmä voi halutessaan kuulla ryhmän ulkopuolisia asiantuntijoita sekä perustaa temaattisia ja ilmiöpohjaisia valmisteluryhmiä tai tutkimusjaostoja. Ryhmä toimii suunnitelman alkuun tiivistettyjen periaatteiden ja tavoitteiden mukaisesti.

Kansallinen ryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa, ja kokousten tehtävä on koota, ohjata, innostaa, kannatella, ideoida, verkostoida, viestiä, jakaa tietoa. Kokoukset ovat luonteeltaan miniseminaareja, ja ne muodostuvat neljästä perusosasta: 1) Kuulumiset ja keskustelut: kuullaan taustayhteisöjen tutkimushankkeiden etenemisestä, keskustellaan niiden tuloksista ja kytkennöistä, kootaan tilannekatsauksia. 2) Sikäli kun teemakohtaisia valmistelu- ja tutkimusryhmiä muodostuu, kuullaan niiden toiminnasta ja etenemisestä kokouksissa. 3) Jokaiseen kokoukseen pyydetään muutama tutkimus- tai asiantuntijapuheenvuoro. 4) Seurataan ja arvioidaan toiminnan konkreettista etenemistä sekä suunnitellaan ja linjataan tarkemmin seuraavia vuosia.

THL:n tutkija- ja asiantuntijaryhmä kokoontuu tarpeen mukaan, ja vähintään kerran kansallisen ryhmän kokousten välissä. Näiden kokousten rakenne vastaa kansallisen ryhmän kokousrakennetta. Jäsenet seuraavat ja kokoavat tutkimustietoa ryhmän sopimista tutkimusteemoista, jakavat tietoa ja tarkastelevat havaintoja yhteisesti. Ryhmän jäsenistä muodostetaan temaattisia ja ilmiöpohjaisia operatiivisia valmisteluryhmiä. Ryhmä pyrkii purkamaan ja luomaan uusia, yhteisiä käsitteellistyksiä tutkimuskohteesta, edistää monitieteisen tutkimuksen käynnistymistä ja toteuttamista sekä vahvistaa tutkimusyhteistyötä myös THL:n sisällä. Tältä osin työtä voi hyödyntää ja kytkeä sitä myös THL:n tutkimusstrategian valmistelutyöhön. Ryhmä ideoi ja toteuttaa sovittuja monitieteisiä temaattisia tutkimusseminaareja ja työpajoja sekä kokoaa ja välittää tietoa vaikuttamistyön tueksi. Ryhmä valmistelee asioita kansallisen ryhmän kokouksiin. THL:n tutkija- ja asiantuntijaryhmän jäsenet kuuluvat jo moniin tutkimus- ja yhteistyöverkostoihin ja heillä on vastuullaan monenlaisia hankkeita. Tarkoitus on käyttää hyväksi eri hankkeiden synergia.

Resurssit ja aikataulu

Rahoitus

Resurssit: Ryhmän toimintaan ei ole erillistä budjettia eikä tutkimusrahoitusta. Asiantuntijaryhmän matka- ja kokouskulut sisältyvät Hyvinvointiosaston yleisiin toimintamenoihin. Järjestettävien tilaisuuksien ja tapahtumien kustannuksiin kukin taho osallistuu erikseen sovituksi ja osoittaa henkilötyöpanosta toimintaan. Pyritään turvaamaan riittävä toimintarahoitus ja toiminnan jatkuvuus.

Käytössä on yleiset tutkimusrahoituksen kanavat, joita kukin tutkija/taustayhteisö voi hakea. Toimintakauden alussa avoimena olivat *akatemian normaalit syksyn ja kevään haut* sekä *STN-haku*, jossa Valtioneuvosto on päättänyt vuosien 2017 ja 2018 teemat: 2017 Muuttuva yhteiskunta ja kansalaisuus globaalissa murroksessa ja 2018 Uudistu tai surkastu - resurssit ja ratkaisut.

Erialaisten säätiöiden rahoitusmahdollisuuksia selvitetään. Tavoitteena on tuottaa uusia tutkimuskysymyksiä, ja -asetelmia, lähestymistapoja ja toimijakokoonpanoja, joilla olisi mahdollista saada rahoitusta uusista lähteistä ja useilta eri tieteenaloilta.

Rinnakkaistoiminnot ja yhteistyö

Rinnakkaiset tutkimusryhmät ja -toiminnot selvitetään ja selkiytetään ryhmän rooli ja konkreettinen työ niiden suhteen. *Siltä osin kuin ryhmän jäsen toimii rinnakkaisryhmissä, hän osaltaan huolehtii tiedon kulusta ja kytkee ao. ihmiset ja ryhmät tarpeenmukaiseen yhteistyöhön.* Selvitetään eriarvoisuuden ja syrjäytymisen teemoissa toimivien ryhmien tehtäviä ja kartoitetaan yhteistyön mahdollisuuksia sekä ryhmän jäsenten taustaorganisaatioiden että THL:n sisällä. Pyritään synergiaan, avoimuuteen, joustavuuteen ja ketteryteen organisoinnissa.

Kootaan keskeiset toiminnot ryhmän jäsenten taustaorganisaatioista ja sovitaan työnjaoista yhteistyön ja informaation levittämisen/vaihdon osalta.

Aikataulut

Toimintasuunnitelman toteutuminen kuvataan vuosittain. Toimintaa voidaan kuvata aikajanalla, johon merkitään tehtävät, niiden ajoittuminen ja tuotosten vastuuhenkilöt. Tarkoitus on saada hankkeen kokonaisuus esiin, helpottaa sen hahmottamista sekä helpottaa hankkeen etenemisen seuranta.

Toiminta etenee syklisesti, prosessinomaisesti ja teemoittain.

Sekä työrukkasen että THL:n sisäisen yhteistyön toimintaa selkiytetään ja vahvistetaan sekä rytmitetään osaksi kokonaisprosessia toimintasuunnitelman toteuttamisessa.

Hankkeen toteutumisen uhkien ja mahdollisuuksien arviointi

Seuraavaan on luonnosteltu monitieteisen lastensuojelututkimuksen vahvistamisen ulkoisia oletuksia ja ehtoja. Arviointi alkaa yleistehtävän toteutumisen mahdollisuuksista ja etenee siitä uhkien paikantamiseen tehtäväkokonaisuus kerrallaan. Toiminnan tavoitteeksi on määritelty tasa-arvoisten hyvinvoinnin mahdollisuuksien turvaaminen kaikille lapsille, ja erityisesti lapsille, joiden hyvinvoinnin ja eriarvoistumisen uhat ovat suurimmat. Tarkoitus on vahvistaa monitieteiseen tutkimukseen perustuen sellaisten lasten asemaa ja hyvinvointia, joiden hyvinvoinnista yhteiskunta/julkinen valta ottaa huolenpitovastuuta. Erilaisia toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä nimetään optimistisin väittein. Niiden toteutumisen ehtoja arvioidaan tähdittäen * pientä uhkaa ja *** suuta uhkaa.

- THL:n ja yliopistojen budjettileikkaukset ja niistä johtuvat YT-prosessit eivät syö monitieteisen yhteistyön toimintamahdollisuuksia, ja mahdollisuudet osallistua yhteistyöhön säilyvät. (***)
- Tutkimusrahoitusta on ulottuvilla eikä kilpailu rahoituksesta estä yhteistä ideointia ja monitieteistä yhteistyötä (*)
- SOTE-uudistuksen yhteydessä luodaan pysyvät tutkimus- ja kehittämISRakenteet (*)
- Motivaatio ja innostus uudenlaiseen yhteistyöhön jatkuu (*)
- Kyetään yhteisiin priorisointeihin ja fokusointeihin erilaisista intresseistä ja monista toimijoista huolimatta. (*)
-

Tehtävä 1. Strategiset painopisteet

- Tavoitteiden suunnasta ja konkretian tasosta on monia näkemyksiä (*)

Tehtävä 2. Tutkimushankkeiden käynnistyminen

- Itsenäisen ja riippumattoman tutkimuksen perinne on vahva. Luottamus rakentuu hitaasti ja hiljalleen (*)
- Konsortiotyöskentely on omalakinen prosessinsa
- Tutkimussuunnitelmien tekemisen resurssit riittävät ja jatkuvat hakuprosessit jaksavat motivoida (**)
- Tutkimuskatsausten tekemisen resurssit riittävät (**)

Tehtävä 3. Yhteistyöverkostojen luominen ja niissä toimiminen

- Supistuvat resurssit ja kasvavat odotukset vaikuttavat osallistumiseen ja motivaatioon (**)
- Yhteistyöhön sitoudutaan ja resurssit ovat riittävät (*)
- THL rooli tutkimuslaitoksena 2020 (*)
- Kumppanit kansainvälisen konferenssin järjestämiseen löytyvät ja rahoitus järjestyy (*), EUSARFin hallitus päättää asian
- Vähitellen löytyy tutkijoita ja asiantuntijoita ryhmiin, jotka innostuvat ja sitoutuvat toimintaan (*)

Tehtävä 4. Tutkimusviestintä ja vaikuttaminen

- Tutkimustiedon välittämisen ja niistä kirjoittamisen resurssit riittävät (**)
- Järjestettyihin tilaisuuksiin ja seminaareihin tulevat ne paikalle joille viesti halutaan kohdentaa (*)
- Viestintä hukkuu viestitulvaan (*)

Asiantuntijaryhmän on tarkoitus arvioida vuosittain toiminnan toteutumista asetettujen tavoitteiden suunnassa itsearvioinnin keinoin.

Lähteet

Alhanen, Kai (2014) Vaarantunut suojeluvalta - Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Raportti. THL. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116722/URN_ISBN_978-952-302-278-2.pdf?sequence=1

Marjatta Bardy, useita esityksiä <http://www.visili.fi/sites/visili.fi/files/files/page/550-paatosseminaarin-esitykset/ekososiaalinen-sivistys-10.4.14-mb.pdf>)

M. Bardy & S. Parrukoski (2010) (toim.) Hyvinvointi ilmastonmuutoksen oloissa? THL. Tulevaisuusvaliokunnan hanke: Hyvinvointimallin tabut ja mustat aukot.

Bernard C.K. Choi & Anita W.P. Pak (2006) Multidisciplinarity, interdisciplinarity and transdisciplinarity in health research, services, education and policy: 1. Definitions, objectives, and evidence of Effectiveness. Clin Invest Med Vol 29, No 6, December 2006.

Bernard C.K. Choi & Anita W.P. Pak (2007) Multidisciplinarity, interdisciplinarity and transdisciplinarity in health research, services, education and policy: 2. Promotors, barriers, and strategies of enhancement.

Bernard C.K. Choi & Anita W.P. Pak (2008) Multidisciplinarity, interdisciplinarity and transdisciplinarity in health research, services, education and policy: 3. Discipline, inter-discipline distance, and selection of discipline.

Harrikari, Timo & Rauhala, Pirkko-Liisa & Virokangas, Elina (2016) (toim) Social Change and Social Work: The Changing Societal Conditions of Social Work in Time and Place. Routledge.

https://books.google.es/books?id=7qXeCwAAQBAJ&pg=PT219&lpg=PT219&dq=global+lastensuojelu&source=bl&ots=fGMbSwzCjH&sig=1VYSasbwtNsgAHP4cyvq_yHjL-g&hl=en&sa=X&ved=0ahUKewipvdbtqcPQAhXKuBoKHWawArsQ6AEIOzAD#v=onepage&q=global%20lastensuojelu&f=false

Heino, Tarja & Kuure, Tapio (2009) Syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret – esiselvitys. Prosessinäkökulma ehkäisevän lapsi- ja nuorisopolitiikan sekä lastensuojelun ohjaukseen, tiedonkeruuseen ja ammattikäytäntöihin. Sektoritutkimuksen neuvottelukunta. Osaaminen, työ ja hyvinvointi 10 - 2009.

Holmila, Marja & Raitasalo, Kirsimarja & Tigerstedt, Christoffer (2016) Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikat - vanhemmat, lapset ja alkoholi. Teema-raportti 25. THL.

<http://www.julkari.fi/handle/10024/131418>

Hytönen, Kirsi-Maria & Malinen, Antti & Salenius, Paula & Haikari, Janne & Markkola, Pirjo & Kuronen Marjo & Koivisto, Johanna (2016) Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohtelu 1937–1983. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:22. Sosiaali- ja terveysministeriö.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3806-9>

Kananoja, Aulikki & Oranen, Mikko & Lavikainen, Marjo (2013) *Toimiva lastensuojelu. Selvitysryhmän loppuraportti*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja julkaisuja 2013:19. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511574&name=DLFE-26809.pdf

Mikkeli, Heikki & Pakkasvirta, Jussi (2007) *Tieteiden välissä? Johdatus monitieteisyyteen, tieteidenvälisyyteen ja poikkitieteisyyteen*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.

Muhonen, Reetta (2016) Yhteisjulkaisujen laskentatapa suosii luonnontieteitä sekä lääke- ja terveystieteitä. http://www.uta.fi/ajankohtaista/uutinen/ihmistieteet-haviavat-rahoitusmallissa_26.10.2016

Pekkarinen, Elina (2011) Lastensuojelun tieto ja tutkimus. Asiantuntijoiden näkökulma. Nuorisotutkimusverkosto, verkkojulkaisu 11. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/lastensuojeluntieto.pdf>

Pekkarinen, Elina & Heino, Tarja & Pösö, Tarja (2013). Lastensuojelusta tietäminen on moraalinen velvoite. *Avauksia. Yhteiskuntapolitiikka* 3. Vol 78. THL. 337 – 342.

Petreljus, Päivi (2015) *Toivoa ja mahdollisuuksia lapsille ja nuorille. Lasten ja nuorten eriarvoisuuden vähentämisen ja lastensuojelun tutkimus- ja kehittämisstrategia 2016 – 2019. Strategiaprosessin kuvaus* 30.11.2015. Julkaisematon moniste.

Ristikari, Tiina; Törmäkangas, Liisa; Lappi, Aino; Haapakorva, Pasi; Kiilakoski, Tomi; Merikukka, Marko; Hautakoski, Ari; Pekkarinen, Elina; Gissler, Mika (2016) *Suomi nuorten kasvu ympäristönä - 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista*. Raportti 9/2016. THL. <http://www.julkari.fi/handle/10024/131119>

Skivenes, Marit, Barn, Ravinder, Kriz Katrin & Pösö, Tarja (eds.) *Child Welfare Systems and Migrant Children*. New York: Oxford University Press.

Sipilä, Jorma (2015) *Vaikeampaa kuin luulisi. Yhteiskuntapolitiikka* Vol 80. THL. 189 – 190. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015083111062>

Sipilä, Jorma & Österbacka, Eeva (2013) *Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua? VM. 11/2013*. http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/08_muut_julkaisut/20130408Enemmaa/name.jsp

Star S.L. & Griesemer J.R. (1989). Institutional Ecology, 'Translations' and Boundary Objects: Amateurs and Professionals in Berkeley's Museum of Vertebrate Zoology, 1907-39. *Social Studies of Science* 19(3), 387-420

Vataja, Katri (2012) *Kehittyvä työyhteisö. Itsearviointin hyödyntäminen työyhteisön kehittämisessä kunnallisessa sosiaalitoimessa*. Tutkimuksia 86. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos: Helsinki.

<http://www.gov.scot/Resource/0039/00398541.pdf>